

Iva Mikulová

Režijní profil Aloise Hajdy I. – Inscenační tvorba z let 1953–1971

Dušan Zdráhal. *Režijní profil Aloise Hajdy I. – Inscenační tvorba z let 1953–1971*. Brno: Janáčkova akademie múzických umění, 2013. 224 s.

V roce 2013 vyšla na JAMU magisterská diplomová práce Dušana Zdráhala *Režijní profil Aloise Hajdy I.* Římská číslice jedna v názvu předestírá, že se chystá i pokračování této publikace, v níž autor mapuje režisérovu tvorbu do roku 1971, kterým je ohraničena jeho činnost v Mahenově činohře v Brně. Následujícím režijnímu působení v Divadle pracujících v Gottwaldově, jeho pedagogické činnosti a dalším pracovním aktivitám se Dušan Zdráhal věnuje ve své disertační práci, jejíž publikování by mělo nést označení římská dvě.

Na úvod je potřeba doplnit informaci, že přestože Dušan Zdráhal svou magisterskou práci obhájil v roce 2007 na Filozofické fakultě Masarykovy univerzity (na Katedře divadelních studií tehdy spadající pod Seminář estetiky) pod vedením Mgr. Pavla Kleina, Ph.D., publikaci vydala Janáčkova akademie múzických umění, na níž Dušan Zdráhal pokračuje ve svých studiích v doktorském programu. První část plánované dvousvazkové monografie, jejíž hlavní jádro tvoří Hajdova režijní činnost v Mahenově činohře v 60. letech 20. století, tak doplňuje předešlé publikace vydané v rámci nakladatelství AMU, ve kterých se autoři věnují Mahenově činohře v době politického antiiluzivního divadla v téže období. Jedná se především o publikaci Bořivoje Srby *Umění režie. K tvůrčí metodě*

*Miloše Hynšta z roku 1997 a knihu Kláry Kovářové *Posedlost divadlem / Evžen Sokolovský. Inscenační tvorba v Mahenově činohře v šedesátých letech 20. století* z roku 2008 (obhájena jako disertační práce na FF MU téhož roku).*

Cílem autorovy práce je vytvořit přehledný profil režisérovu činnosti, k čemuž zvolil chronologický postup výstavby textu. Po úvodním představení koncepce práce následuje životopis režiséra (s názvem „Životní osudy Aloise Hajdy“), který obsahuje podrobnosti jak z Hajdova osobního života a jeho cesty k divadlu, až přes jednotlivá místa působnosti, s náznakem režijního stylu a jeho proměn v závislosti na místech a okolnostech působení, až po jeho pedagogickou činnost. V kapitole „Léta učednická“ se Zdráhal zabývá prvními deseti lety Hajdovy režijní činnosti ve Slováckém divadle Uherské Hradiště, Jihočeském divadle v Českých Budějovicích a v Městském divadle Kladno (v časovém souhrnu 1953–1962), po ní následuje kapitola „Léta zrání“ věnovaná období v Mahenově činohře. Významnou část knihy tvoří přílohy, jež sestávají z rozsáhlého seznamu použité literatury, kompletního soupisu inscenací Aloise Hajdy (tedy i mimo vymezené časové období první části profilu) a fotografií z vybraných inscenací.

Je zřejmé, že Dušan Zdráhal nashromáždil při práci na monografii velké množství materiálů, zahrnující jak inspicientské knihy, programy, novinové či časopisecké výstřižky nebo fotografie z inscenací. Informace čerpal také z rozhovorů s Aloisem Hajdou nebo Bořivodem Srbou. Do rozsahu a formátu magisterské práce se mu tak podařilo zahrnout mnoho nových informací a vytvořil velmi komplexní přehled o režijní činnosti Aloise Hajdy. Pakliže by to umožňoval získaný materiál, mohl autor ještě o něco více rozšířit kapitolu „Léta zrání“, zejména například o kontext vývoje divadla, kde Hajda působil, a případně také zmínit režiséry, se kterými se tam potkával. Zároveň se autor knihy mohl pokusit více vyvozovat a srovnávat (i za cenu porušení historické chronologie postupu), například pokud Hajda režíroval v rozdílných divadlech (Uherské Hradiště, Kladno) stejný titul (*Zlý jelen*, *Jánošík*), zda vycházel ze stejných dramaturgicko-režijních koncepcí, či se ve svém interpretačním výkladu znovu uváděných titulů od podoby prvního nastudování spíše odkláněl.

Zdráhal se nastavenou koncepcí snaží dodržet velmi přesně a podrobně zužitkovat veškerý materiál; u jednotlivých inscenací zmiňuje jak tematiku dramatu, tak případné úpravy, režijní pojetí, snaží se postihnout také herectví, nakolik jen jsou dobové recenze vypovídající a umožňují vytvořit si alespoň rámcovou představu o hereckém pojetí rolí (mnohdy ovšem zůstávají u obecných klišé). Za úvahu stojí, zda autor mohl věnovat několik stran také hereckým portrétům vybraných osob; dozajista by si zvláštní pozornost zasloužil

herec a pedagog Josef Karlík, který Hajdu nejen k divadlu „přivedl“ ještě u ochotníků v Kroměříži, ale také se stal představitelem velké části hlavních rolí v jeho brněnských inscenacích (např. Nasredina ve hře Josefa Kainara *Nebožtík Nasredin*, barona Goetze v Sartrově hře *Ďábel a pánbůh* nebo Romula Velikého ve stejnojmenné hře Friedricha Dürrenmatta). Autor se snaží postihnout důležité inscenační milníky Hajdovy tvorby (*Matka Kuráz* v Městském divadle Kladno), jeho inspirační zdroje (Burianovo lyrické divadlo, Brechtovo epické antiiluzivní divadlo) a významné inscenace (např. *Vojcek*, *Král Lear* nebo *Ševci z Nummi*). Snad jedinou nevýhodou chronologického řazení po sezonách shledávám chybějící přesah k další tvorbě, přestože autorovi již v tu chvíli byl znám; například návrat k některým inscenacím (*Ševci z Nummi* v Divadle pracujících) nebo inscenování Brechtových či Shakespearových her (které v autor v drobných zmínkách předesílá).

Naznačené možnosti odlišné koncepce práce (sumarizující průřezovost témat, rozšíření o kontext divadelního zázemí, jako je tomu u kapitoly týkající se Maheňovy činohry, nebo doplnění hereckých portrétů, případně i rejstříku) jsou pouze doporučujícími návrhy. Hlavní výtkou proti stávající podobě textu je absence editorských úprav, zejména ve stylistice a syntaxi vět. Nejnapadnějším je naprosto redundantní opakování podmětu Alois Hajda či režisér, dále opakující se slova či větné konstrukce, nevhodná spojení až žurnalisty (např. „text napomáhal soudobému vyznění“, s. 104), nebo dokonce záměna základní terminologie inscenace/představení (taktéž s. 104).

Profesor Miroslav Plešák sice v ediční poznámce ospravedlňuje některé „školské“ formulace a zmiňuje, že autor práce by dnes ledačto napsal jinak. Je otázka, z jakého důvodu nebyl text výrazněji editován (přestože je oproti verzi magisterské práce v jazykové rovině upravován a některé věty jsou přestylizovány), zejména když od

napsání práce a jejího vydání uplynula delší doba. I přes tento drobný, spíše formální nedostatek, je Zdráhalova kniha značným přínosem nejen jako přehled Hajdovy tvorby, ale také jako příspěvek k výzkumu významné brněnské divadelní etapy 60. let minulého století.